

біогеоценозі, тобто його екологічну якість. Для оцінки екологічної якості ґрунту необхідний пошук якісно нових індикаторів, які б характеризували його екологічну адекватність, були високочутливими до функціональних змін і доступними у практичному використанні.

Попередні висновки щодо впливу антропогенних чинників на роль ґрунтових членистоногих у самовідновленні ґрунтів:

а) в усіх антропогенно порушених ґрунтах пул членистоногих зміщує свою активність до верхніх горизонтів ґрунту.;

б) в більшості випадків ґрунтоутворююча роль едафофауни краще виражена в механічно пошкоджених ґрунтах (крім випадків їх забруднення хімічними речовинами зооцидної дії);

в) екологічна роль більшості видів едафофауни спрямована на досягнення клімаксного стану ґрунтових екотопів, тому чисельність, а відтак і активність едафофауни далеко не завжди є свідченням екологічного здоров'я ґрунту. Більш об'єктивним критерієм можуть бути параметри біорізноманіття, які для України поки ще не розроблені.

Список літератури

1. Гиляров М.С. Зоологический метод диагностики почв. – М.: Наука, 1965. – 273 с.
2. Гиляров М.С. Почвенная фауна черноземов. – М.: Колос, 1974. – 280
3. Пилипенко А.Ф., Фатовенко М.А. Некоторые закономерности динамики численности почвенной фауны в лесных биогеоценозах степной зоны Украины. – Днепропетровск: ДГУ, 1973. – 240 с.
4. Чернова Н.М. Динамика численности беспозвоночных в землянонавозных компостах. – Агробиология, № 6 (138); 879 – 871. 1962.

Робота присвячена визначенню основних закономірностей участі ґрунтових членистоногих у процесах самовідновлення ґрунтів.

Work is devoted to determination of basic conformities to the law of participation of the ground soils arthropod in the processes of selfrenewal.

УДК 334.6

Т.П. Мірзак, ас., М. Гліжинський, студ.

Кіровоградський національний технічний університет

Особливості розвитку аграрного сектору економіки України

В статті здійснено аналіз розвитку аграрного сектору економіки України, проаналізовано питання фінансування та банкрутства сільськогосподарських підприємств.

аграрний сектор економіки, сільськогосподарське виробництво, інвестиції, банкрутство, фінансове забезпечення

Сільськогосподарське виробництво традиційно є потужною галуззю української економіки. Особливістю аграрного сектору країни є те, що він нині знаходиться в процесі трансформації. У складі сільськогосподарських підприємств тепер домінують недержавні підприємства (понад 98% їх загальної кількості). Але аграрна реформа не завжди проводиться з необхідним вивченням та прогнозуванням можливих наслідків та результатів. Не зовсім чітко ще окреслені пріоритети розвитку та методи їх досягнення, визначені найбільш ефективні механізми та заходи державної підтримки сільськогосподарського виробництва. Набуття селянами приватної власності на землю та засоби виробництва не завжди підкріплене створенням необхідних ринкових механізмів та інфраструктури, сприятливого економічного середовища для сільськогосподарських товаровиробників (Колібаба, 2005).

Ринкові перетворення в економіці вимагають докорінних змін в раніше усталеній системі аграрного виробництва з метою підвищення її ефективності. Тому дослідження економічних процесів, що відбуваються в аграрному секторі є актуальним.

Метою даної статті є розгляд основних особливостей розвитку аграрної галузі України.

Для досягнення поставленої мети було вирішено наступні задачі:

- проведено аналіз стану аграрного сектору України;
- проаналізовано питання фінансування сільського господарства, в тому числі і залучення інвестицій та банківського кредитування;
- розглянуто питання банкрутства сільськогосподарських підприємств.

Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю України зайняти вагоме місце на міжнародному продовольчому ринку (Цільова програма розвитку, 2007).

Аграрний сектор є одним з найбільш важливих секторів економіки України. Аграрна галузь виробляє 12-15 відсотків валового внутрішнього продукту (ВВП) країни.

За даними Міністерства аграрної політики України у 2007 році обсяг виробництва валової продукції сільського господарства в усіх категоріях господарств становив 94,4 відс. порівняно з 2006 року, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 95,7 відс., господарствах населення – 93,5 відсотка. Валова продукція галузі рослинництва зменшилася на 9,4 відсотка, тваринництва - на 0,4 відсотка.

Протягом 2007 року експортовано сільськогосподарської продукції на суму 6797,9 млн. дол. США, що на 32 відс. більше 2006 року, імпортовано – на 4352,8 млн. дол. США (більше на 29 %). Зовнішньоторговельне сальдо позитивне і дорівнює 2445,1 млн. дол. США.

В Кіровоградській області сільське господарство є домінуючою галуззю виробництва. Питома вага області в загальному обсязі валової продукції сільського господарства в Україні становить 4,1%. У структурі земельного фонду сільськогосподарські угіддя складають 83% території області та 4,9 % сільськогосподарських угідь України.

Нерівномірним є баланс між виробленням продукції різними галузями аграрного сектору. Так, починаючи з 1991 року Україна була нетто-імпортером зерна лише двічі – у 2000/2001 і в 2003/2004 маркетингових роках. Якщо раніше Україна була основним виробником цукру з цукрового буряка на території Радянського Союзу, експортуючи більше половини врожаю інших республік, то з 1997 року країна виробляє обсяги цукрового буряка і цукру, необхідні тільки для внутрішнього споживання.

Соняшник є однією з небагатьох культур, обсяги виробництва якої зросли за перехідний період. Завдяки сприятливій кон'юктурі зовнішніх ринків і високому

внутрішньому попиту на соняшникову олію, виробництво насіння соняшника залишається найбільш прибутковим.

На відміну від рослинництва у тваринництві України спостерігається як значне зменшення поголів'я худоби, так і обсягів виробництва тваринницької продукції.

Загальний фінансовий стан сільськогосподарських підприємств залишається складним. Прибутковими у рослинництві крім соняшника також залишаються деякі зернові культури. Виробництво зернових культур традиційно є пріоритетною галуззю аграрного сектору, а українське зерно є досить рентабельним товаром на внутрішньому та конкурентноспроможним на експортних ринках. В період реформування сільськогосподарських підприємств, що супроводжувався високим рівнем інфляції, вироблене зерно гарантувало отримання доходу сільгоспвиробникам.

В галузі тваринництва практично все виробництво є збитковим, за винятком виробництва яєць та вирощування птиці.

Одним з визначальних напрямів розв'язання продовольчої проблеми в сучасних умовах є нарощування інвестицій в сільське господарство. Однак залучення прямих іноземних інвестицій у світове сільське господарство неадекватне зростаючим інвестиційним потребам галузі. В аграрному секторі України створюється в середньому 14% ВВП, але на галузь припадає лише 3% загального обсягу іноземних інвестицій. Для порівняння, у харчову промисловість, яка виробляє 5% ВВП, залучається понад 15% іноземних інвестицій.

Розподіл іноземних інвестицій між регіонами і районами дуже нерівномірний і неадекватний їх аграрному потенціалу. Об'єктивні причини такої неадекватності – велика територіальна розосередженість, низька оборотність капіталу, високі ризики від природних умов тощо. Причини організаційного характеру – це недостатня ринкова трансформація галузі, низька ефективність організації виробничих та господарських процесів, соціальне перевантаження тощо. Іноземні інвестори загалом позитивно оцінюють інвестиційний клімат в аграрному секторі України, але поки що нижче ніж у Польщі, Росії, Угорщині, Чехії, Естонії (Гайдуцький, 2005).

Специфіка сільськогосподарського виробництва обумовлює необхідність авансування коштів на відносно тривалий період часу, який в залежності від спеціалізації і фінансового стану підприємства може вимірюватися роками. Тому практично усі сільськогосподарські підприємства, незалежно від форми власності і способу виробництва, в практиці господарської діяльності вимушені вдаватися до залучення коштів (капіталу). Як показує зарубіжний досвід і історія розвитку АПК України, одним з основних джерел фінансування оборотних засобів підприємств є кредити комерційних банків. Проте, в останні роки питома вага кредитів у джерелах фінансування знизилась до критичного рівня. Це пояснюється низькою віддачею на вкладений капітал у сільськогосподарське виробництво, невисокою ліквідністю підприємств, отже реальне становище сільськогосподарських товаровиробників не дозволяє вважати їх кредитоспроможними. В той же час існуюча система комерційного кредитування орієнтована на прибутковість у галузях із високою оборотністю капіталу (Сьомченков, 2000).

Кредитний ризик – це не лише ризик комерційного банку, який зводиться до неповернення кредитних ресурсів, але і ризик позичальника. З огляду на те, що в сільському господарстві кредит є опосередкованою формою використання майбутніх доходів, під кредитним ризиком сільськогосподарських підприємств мається на увазі ймовірність втрати не лише заставленого майна, але і майбутніх доходів.

Протягом 2007 року за даними Міністерства аграрної політики України в аграрний сектор економіки залучено 11,6 млрд. гривень кредитних ресурсів, що на чверть більше, ніж було залучено у попередньому році, з них короткострокових – 6,2

млрд. грн., середньострокових – 5,4 млрд. гривень. Із загального обсягу залучено пільгових кредитів 7,8 млрд. гривень, в тому числі короткострокових – 5,5 млрд. грн., середньострокових – 2,3 млрд. грн.

Ринкове середовище, складність зв'язків у ньому, здійснення виробництва сільськогосподарської продукції під впливом природнокліматичних та біологічних факторів можуть стати причинами неповернення кредитів сільськогосподарськими підприємствами (Шубенко, 2006).

Ще однією негативною тенденцією, яка є наслідком незадовільного фінансового стану більшості підприємств, є значне зростання їх кредиторської і дебіторської заборгованості. Характерним при цьому є те, що більше 50 відсотків дебіторської і кредиторської заборгованості є простроченими, що є наслідком неплатоспроможності більшості підприємств. А це, в свою чергу, є підставою для оголошення підприємства банкрутом.

Слід наголосити на тому, що серед підприємств, справи про банкрутство яких перебувають на розгляді, значний відсоток становлять такі, що тимчасово потрапили в скрутне становище. Вартість їх активів набагато вище за кредиторську заборгованість. І якщо їм провести санацію (оздоровлення) чи реструктуризацію, тоді вони зможуть розрахуватися з боргами і продовжити свою діяльність.

Проте через недосконале законодавство; відсутність належного теоретико-методичного забезпечення санації; дефіцит кваліфікованого фінансового менеджменту; брак державної фінансової підтримки виробничих структур; рейдерські атаки інших суб'єктів господарювання та з інших суб'єктивних та об'єктивних причин багато потенційно життєздатних підприємств стають потенційними банкрутами.

Потенційними банкрутами на сьогодні є майже всі сільськогосподарські підприємства. Однак станом на 19 листопада 2007 року в Україні обліковується 12831 підприємств проти яких здійснюється процедура банкрутства (розпорядження майном, санація, ліквідація), із них станом на 1 жовтня 2007 року 441 (3,44%) підприємство припадає на Кіровоградську область, в тому числі в області - 149 (33,8%) підприємств задіяні в сільському господарстві. Це: КСП – 4, СВК – 17, ТОВ – 58, ЗАСТ (ВАТ) – 13, ФГ – 23, ПСП – 16 та інші підприємства.

Діюча система фінансового забезпечення підприємств аграрного комплексу не забезпечує можливості залучення необхідних коштів, що не сприяє ефективному виробництву та прибутковості агробізнесу. Як результат, економічна ефективність та фінансові результати сільськогосподарських підприємств низькі. Середня заробітна плата у сільському господарстві значно нижча від середнього рівня зарплати в економіці.

Слабкість ринкових інструментів і відсутність ефективних державних інституцій мінімізації ризиків робить вплив цінових ризиків критичним для діяльності сільгосппідприємств. Більшість сільськогосподарських угідь знаходяться в зоні ризикованого землекористування, що наглядно показали події 2003 року, коли в результаті несприятливого впливу природно-кліматичних явищ збитки в рослинництві склали більше 1 млрд. грн.

Даний аналіз дозволяє зробити висновок, що найбільш значними в аграрному виробництві є природо-кліматичні, цінові ризики та ризики, пов'язані із складним доступом виробників до фінансово-кредитних ресурсів та нерозвиненістю ринкової інфраструктури.

Завершуючи розгляд стану аграрної галузі України можна стверджувати, що необхідно насамперед виправдати очікування селян щодо аграрної політики і підтримати ті елементи сільського життя, які наближають наше село до європейської моделі: заохотити молодих спеціалістів у сільській місцевості, сприяти розвитку

ринкової інфраструктури, вкласти кошти в соціальну інфраструктуру села, сприяти розвитку обслуговуючих і збутових кооперативів. Тільки тоді можна буде казати про відродження аграрного сектору економіки і його розвиток.

Список літератури

1. Гайдуцький А.П. Інвестиційна привабливість аграрного сектора економіки України на міжнародному ринку капіталу // Автореф. дис. канд. екон.наук. - 2005. – Київ: - 22 с.
2. Шубенко І.А. Кредитні ризики сільськогосподарських підприємств // Автореф. дис. канд. екон.наук. - 2006. – Київ: - 21 с.
3. Дем'янчук В., Сеперович Н. Механізми оподаткування в галузі сільського господарства України./Проект „Аграрна політика для людського розвитку”. – К.: - 2006. – 36 с.
4. Постанова Верховної Ради України № 495-IV від 6 лютого 2003 року. Про рекомендації парламентських слухань про хід реформування та заходи щодо поліпшення ситуації на селі.
5. Постанова КМ України від 19.09.07 № 1158 „Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року”.

В статье осуществлен анализ развития аграрного сектора экономики Украины, проанализирован вопрос финансирования и банкротства сельскохозяйственных предприятий.

In the article the analysis of development is carried out agrarian the sector of economy of Ukraine, the question of financing and bankruptcy of agricultural enterprises is analysed.

УДК 504: 661. 162. 2

І.Л. Какоріна, магістр., Т.О. Слободян, доц., канд. с.- г. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Екологічні аспекти застосування гербіцидів

В статті описані екологічні особливості використання гербіцидів та їх вплив на навколишнє середовище.

хімічний захист рослин, гербіциди, мікрофлора, бульбочки

В останні роки фітосанітарний стан посівів сільськогосподарських культур значно погіршився. На більшості площ масово поширились бур'яни усіх біологічних груп, що завдають великої шкоди сільськогосподарським культурам. Вони виносять з ґрунту основні елементи живлення, вологу, затіняють культурні рослини, а також є резерваторами шкідників та збудників хвороб. При слабкій забур'яненості посівів втрати врожаю становлять 5-7%, а при сильній – 25-30% і більше [1].

Успішний захист від забур'янення передбачає насамперед дотримання високої культури землеробства – наукового обґрунтування, освоєння і дотримання сівозміни, виконання вимог агротехніки, що передбачає обмеження можливості занесення бур'янів на поля з гноєм, поливною водою, відсутністю умов для формування насіння бур'янами в полі, підбором строків і способів сівби, збирання культур тощо. Однак, наявність великої кількості бур'янів, що перевищує економічний поріг шкодочинності, зумовлює необхідність застосування хімічних засобів [2].